אורי אבנרי: נסגור את הרכבת בכלל, ונרוויח הרבה.

יצחק רפאל: אין בזה כל שיקול. השבת עדיפה.

שר־העבודה אלמוגי: האם אתה חושב שבדרך זו נוכל להתווכח? חברת הכנסת סנהדראי אמרה מה שרצתה. אם לא אמרה כל מה שאתה רוצה אין זו אשמתי.

יצחק רפאל: הצרה, שהיא יכולה לומר, ואתה עושה.

שר־העבודה אלמוגי: זו לא הצרה היחידה.

יצחק רפאל: בתשובות לשאילתות אמרו השרים שעושים עבודות כאלה במוצאי־שבת.

אורי אבנרי: ואתה האמנת להם?!

יצחק רפאל: אני מאמין

■ ■ ■

אפשר היה לחשוב כי אחרי חילופים כאלה, יציע שר העבודה להסיר את העניין מסדר־היום. אבל המפד"ל יושבת בקואליציה, ואי־אפשר. השר הציע להעביר העניין לוועדה.

קפצתי ממקומי והצעתי להסיר את ההצעה מסדר־היום:

אורי אבנרי: ...אם יש בכלל שערוריה לגבי הרכבת, הרי זאת אי־הפעלת הרכבת בשבתות. שערוריה זו נמשכת כבר 23 שנה.

רכבת ישראל היא היחידה בעולם שאינה פועלת במשך שבעה ימים בשבוע. אם חברי־הכנסת רפאל מזכיר כאן שהרכבת מפסידה כסף, ומציע להפסיק את פעולתה עוד מיספר ימים, הרי ההגיון הכלכלי אומר בדיוק את ההיפך: תן לה לפעול שבעה ימים בשבוע, כמו כל רכבת בעולם, ותראה שההפסדים ייעלמו או יקטנו. וזה אמור לא רק לגבי הרכבת אלא גם לגבי חברת אל־על.

טובה סנהדראי: אתה מרצה פה על כלכלה?

אורי אבנרי: חברת־הכנסת סנהדראי, זה חוק־יסוד כלכלי, שאם מפעילים את הכלים הפעלה מלאה ומנצלים אותם ניצולת מירבית, קטנות ההוצאות ועולה הריווחיות. זה חוק שאפילו התורה אינה יכולה להתנגד לו.

אילו חברת אל־על היתה חופשית להפעיל את כליה בגלוי שבעה ימים בשבוע, הרי היא היתה יותר ריווחית מכפי שהיא, ואני מצטער שהיא נאלצת לעשות זאת בגניבה.

מנחם פרוש: אילו היית בוחר את גרמניה כמולדת המתאימה לך, לא היית צריך לסבול!

היו"ר מרדכי ביבי: הערה זו מיותרת בהחלט.

אורי אבנרי: אני חושב שההערה היא בטעם רע, ועל כן היא מתאימה לחברי־הכנסת פרוש.

עדיין לא קם הגאון, הגדול בתורה, בבית הזה ומחוצה לו, שהצליח לשכנע אותי כי הקדוש־ברוך־הוא מעדיף מכוניות־פאר פרטיות, או מוניות יקרות, על פני אוטו־בוסים ורכבות. מדוע מותר למוניות לנסוע בשבת ולאוטו־בוס אסור? מדוע מותר לקדילאק השייך לאדם פרטי, ואסור לאוטובוס המסיע רבים? זה הגיון שאינו כתוב בתורה.

אני בעד החופש לא לעבוד בשבת, למי שמצפונו אינו נותן לו לעבוד ביום זה. הייתי מתקומם נגד כל אפשרות שאדם לא יתקבל לעבודה, או ייזרק מהעבודה, מפני שאינו עובד בשבת, כשמצפונו מצווה עליו שלא לעבוד בשבת. אני בעד החופש לנסוע בשבת באוטובוס וברכבת.

אני מתנגד לשלילת החופש הזה ממי שרוצה לנסוע בשבת. מי שרוצה לנצל את יום־החופש לפי השקפתו שלו, צריך שתהיה לו האפשרות לעשות זאת.

הסוף? כפי שהיה צפוי.

הייתי חבר־הכנסת היחידי שהצביע בעד הסרת ההצעה מסדר־היום. כל שאר הנוכחים פעלו לפי הקנוניה הקו־אליציונית, העבירו את העניין לוועדה.

תבוסנים, סוטי־מין, סוכנים זרים ועוד

מה לא עושים כדי להכניס קצת חיים לוויכוח משעמם? בייחוד כשאין מה להגיד על הנושא עצמו? הנושא היה תיקון לחוק־הנוער, הדן בנקודה פור־מלית: אי־הבאת נערים כעדים לבית־המשפט, במיקרים מסויימים, כשזה יכול להזיק להם. חוק טוב של שר־הסעד, וכולם בעד.

באותו יום התקיים בירושלים „יום הסטודנט", וכמה מאיתנו הוזמנו להשתתף בוויכוח בקאמפוס הסמוך לכנסת. לצערי לא יכולתי להיענות להזמנה, כי הייתי עסוק. אבל שמואל תמיר נענה — והוא חזר משם ישר לכנסת, נרעש ונרגש כולו.

שמואל תמיר: בשובי עכשיו מאולם וייז של האו־ניברסיטה העברית, מקום שעשיתי כשעתיים עם כמה מאות סטודנטים אשר דנו בבעיות של חופש־אזרח, חרויות־אזרח, מישטר במדינה, שלום ומלחמה וכיוצא באלה, אינני יכול להשתחרר מתחושה מעיקה מאד של פער יסודי ועמוק בין כל אותו ציבור סטודנטים שראיתי — על גווניו השונים — לבין הבית הזה כולו, מגח"ל ועד מפ"ם — פער שחייב לעורר דאגה בראש וראשונה בבית הזה.

...הדבר היסודי המדאיג אותי הוא, ששם, לא בכל הציבור אבל בחלק נכבד ממנו, מאיימת לרחף אותה מימרה של: „לא אל, לא מלך, לא גיבור," לא אלוהות, לא מלכות, לא גבורה משום סוג — הפקר.

מישהו העז לקום שם ולומר: אם הברידה היא בין איזו שהיא מסגרת לבין הצדק — אנרכיה.

מה הם מציעים? אין להם מה להציע, אבל קודם כל שהכל יתפורר. נשמע שם קול ענות של צוחצוחות, צירוף של תבוסנים, חולנים, סמים, סוכנים זרים.

אברהם עופר: האם זוהי באמת דמות הנוער?

שמואל תמיר: לא אמרתי שזהו כל הנוער; אמרתי שנשמעו קולות צוחצוחיים.

אברהם עופר: אתה מדבר על הנוער; אתה הרי בא מהקמפוס.

שמואל תמיר: אני מציע לכולנו כאן לא ללכת במישורים מפלגתיים.

חייקה גרוסמן: מה זה שייך לחוק הזה?

שמואל תמיר: האם רע לדון בזה, גבירתי? האם צריך רק לדון בחוקים, ולא לגעת בבעיות עצמן? האם זה אסור? האם זה לא טוב?

■ ■ ■

תורי לנאום בא מייד אחרי תמיר. למרות שהיה לי מה להגיד על הצעת־החוק, פתחתי בתשובה לתמיר:

אורי אבנרי: אין אני מבקר בקמפוס רק פעם אחת בשנה, ב„יום הסטודנט", ולכן אינני שותף להתרגשות הפאתטית שאחזה בחברי־הכנסת שמואל תמיר, כאשר נשא רגליו אל המקום הנורא ההוא, הקמפוס הירושלמי — מקום שיש בו „תבוסנים, מעוותים, חולנים, סמים, מין סוטה" ועוד דברים כאלה נוראים; מקום שיש בו נוער שאין לו „לא אל, לא מלך, לא גיבור."

חבר־הכנסת תמיר, אין שם האל שלך, ולא המלך שלך, ולא הגיבור שלך. אבל אני יכול להרגיע אותך, ולהבטיח לך שזה נוער שיש לו ערכים, גם אם אתה חולק על הערכים שלהם.

זהו נוער מצויין, המבטא אי־שביעות־רצון עמוקה וחיו־בית מאידיאולוגיות שאבד עליהן הכלח. דווקא אתה, ששרת פעם „כי שקט הוא רפש, הפקר דם ונפש, למען ההוד הנסתר" * היית צריך לברך על חוסר השקט, חוסר המנוחה, חוסר ההשלמה, החיפוש אחרי החדש, הצווק, המציינים כיום פלגים רבים בנוער, ביניהם פלגים שאני פוסל אותם, שאני חולק עליהם והתוקפים אותי יותר משהם תוקפים אותך, שאיתם עומדים חברי ואני במאבק יום־יומי של שיכנוע. אוזננו כרויה לדעותיהם. על־ידי פסילה טוטלית של הנוער הזה לא נשיג שום דבר.

אנו צריכים להבין מה מתרחש בלבו של הנוער, להתמודד אתו, עם רעיונותיו, עם מאחייו לשלום, לצדק רב יותר, וזה אמור גם לגבי הפנתרים השחורים.

אינני פוסל את הפנתרים השחורים. אני חושב שביסודה זוהי תופעה חיובית. אני סבור שהם עשו לנו שירות גדול בכך שהיפנו את תשומת־לבנו, בעוד מועד, לחומר־נפץ עצום המצטבר במקום מסויים.

המעניין הוא שבאותו רגע ממש התחולל ברחובות ירושלים הקרב בין המישטרה והפנתרים — ואנו, ב־כנסת, כלל לא ידענו על כך. אולם לא שיניתי את דעתי גם לאור מאורעות עגומים אלה.

ח"כ השבוע

עבד־אל־עזיז זועבי

איך להיגמל מעישון

לעבד־אל־עזיז זועבי יש בעיות. הוא מעשן 27 סיגריות ביום.

מדוע זו בעייה? כי זה עתה נתמנה לסגן שר־הבריאות. ושר־הבריאות, חבר־מפלגתו ויקטור שם־טוב, הודיע בפומבי שהפסיק לעשן ברגע שנתמנה לשר. משרד־הבריאות אפילו הוציא הוראה האוסרת על רופאים לעשן בישיבות.

מילא, זוהי דאגתו. לנו מותר לשמוח על עצם מינוי סגן־שר ערבי.

העליתי דרישה למינוי כזה בעמודי העולם הזה עוד לפני 15 שנים ומעלה. הצעתי להוכיח לעולם שזוהי מדינה פלוראליסטית, שייתכן שיתוף־פעולה עברי־ערבי, שזהו גשר לשלום במרחב כולו. הצעתי כמנות שרים, או לפחות סגני־שרים ערביים, להכניס ערבים לבית־המשפט העליון ולנב־חרת הלאומית לכדורגל, לשרות הדיפלומטי ולמשלחת באו"ם.

ביומי הראשון בכנסת הצעתי, בנאומי הראשון, לבחור ערבי כיו"ר הכנסת. הייתי מוכן להסתפק גם בסגן יו"ר ערבי. דרישה זו נתמלאה כעבור ארבע שנים כאשר נתמנה בן־דודו של עבד־אל־עזיז, סייף־אל־דין, לסגן היו"ר.

מדוע אין סגנים ערבים לשר־התחות, לשר־החקלאות, לשר־הסעד, לשר־העבודה — שכולם מטפלים באופן רצוף בציבור ערביי ישראל?

אילו נתמלאה דרישה זו לפני תריסר שנים, היה זה יכול להועיל. כיום אני מסופק. זה מעט מדי, והרבה מאוחר מדי. לא תהיה לזה עוד השפעה רבה על ריקמת היחסים בין יהודים וערבים במדינה.

עבד־אל־עזיז עצמו הוא במצב טראגי — ערבי בעיני היהודים, יהודי בעיני ערבים רבים. העובדה שנשא אשה יהודיה (בנישואין אזרחיים), לא שיפרה את תדמיתו בעיני בני־עמו. מה גם שהוא מבלה רק חלק קטן מזמנו בעיירה, נצרת, מרכזם של הזועבים — משפחה שבניה הם כיום שרים וסגני־שרים בחצי תריסר מדינות מרחביות.

זועבי לא הרבה לדבר בכנסת, וחוששני שאין לו השפעה רבה במפלגתו, מפ"ם.

אימרתו שהתפרסמה מאד, היא: „הטרגדיה שלי היא שיש מלחמה בין העם שלי ובין המדינה שלי."

אבל את הבעייה הזאת קשה לפתור — אם כי זה יותר קל, אולי, מלהיגמל מעישון 27 סיגריות ביום.

י"ש שפירא רוגז (בצדק)

שר־המשפטים מהיר להתרגז. זוהי אחת מתכונותיו ה־בולטות ביותר.

(כך, למשל, הרגזתי אותו לפני שנה בויכוח על החוק „מיהו יהודי" — ומאז אין הוא אומר לי שלום).

אבל כשאינו מתרגז, וכשאינו עוסק בפוליטיקה מפלגתית ובעסקים עם הדתיים, הוא דווקא שר־משפטים טוב. הוא מגיש לכנסת הצעות־חוק ליברליות בנושאים שונים.

השבוע הגיש הצעת־חוק חיובית מאוד: שהמדינה תשלם לנשים גרושות את המזונות המגיעים להם מבעליהן. המ־דינה עצמה תגבה לאחר מכן את המזונות מן הבעלים.

בויכוח השתתפו שבעה נואמים. כשקם שר־המשפטים להשיב, הוא התרגז, והפעם דווקא בצדק:

יעקב שמשון שפירא: ...רצוני לספר לחברי־הכנסת — והייתי מאד שמח אילו בדיון, בנושא כזה, היו כמה חברי־כנסת מטריחים את עצמם להיות נוכחים...

באותו רגע נכחו במליאה מלבד השר, יו"ר הישיבה (זר) ואני, 13 חברי־כנסת. אולי כדאי להנציח את שמותיהם:

מהמערך: זועבי, ארבלי, כרמל, מועדי, ארזי, בן־פורת, גרוסמן, הרמן. **מגח"ל:** אף לא אחד. **מהמפד"ל:** סנהדראי. **מל"ע:** האוזנר, אליעד, גולן. **מע"מ:** שובל. **מאגו"י, פא"י, רק"ח ומק"י:** אף לא אחד.

מבין שבעת המשתתפים בויכוח, נעדרו שניים: אברמיב ונסים.

■ ■ ■

לגופו של עניין, תמכתי כמובן בהצעת־החוק והצבעתי בעדה. כמו כימעט כל שאר הנואמים, הצעתי שלא תהיה תיקרה לגובה המזונות שתשלם המדינה, אלא התשלום יהיה לפי החלטת בית־המשפט.

הוספתי רק נקודה אחת, שהיתה אולי חדשה:

אורי אבנרי: ...אני חושב שבהצעת־חוק זו גלום גם רעיון פסיכולוגי נכון.

לא פעם משתרבב בענייני מזונות כל מיטען הרגשות, שהצטבר בין הבעל והאשה העוברים את המשבר המכ־איב של גירושין. לא פעם מעכבים בעלים תשלום מזונות כדי להתנקם בנשותיהם.

כאשר המדינה באה עכשיו וחוצצת בין שני השותפים־לשעבר לנשואין, הרי יש בכך ברכה גם מבחינה נפשית ורגשית. יותר קל לבעל לשלם את המזונות למדינה, מאשר לאשתו־לשעבר. יותר קל לאשה לתבוע את הכסף מן המדינה, מאשר מן הבעל־לשעבר.

טובה סנהדראי: יותר קל למוסד מאשר לאשה לת־בוע את הכסף.

אורי אבנרי: בהחלט. מבחינה זו, אנו מברכים על הצעת־החוק בכל לב.

ברית־מילה, בבקשה!

האם עוסקת המדינה בברית־מילה?

שאלה מעניינת. העלה אותה הד"ר ג'ורג' טמרין, ובעניין זה הגשתי את השאילתה הבאה:

במחקרו של הפסיכולוג ד"ר ג. ר. טמרין („היסודות והצורות של התיאוקרטיה הישראלית") טוען החוקר כי במוסדות עליית־הנוער קיימת הוראה סודית; לפיה כל ילד המגיע למוסד כנ"ל ואשר לא נימול, יש להוציאו מהמוסד תוך שנה מיום שהוכנס אליו; אם לא מלו אותו ביניתיים.

הוראה זו הוצאה בשנת 1967, שעה שהיתה עלייה גדולה מפולין.

אבקש לדעת:

(1) אם קיומה של הוראה כנ"ל, או הוראה בדומה לה, ידועה לאנשי המשרד לקליטת העלייה?

(2) האם מופעלות כיום הוראה כנ"ל, או הוראה אחרת בדומה לה, במוסדות עליית הנוער, אליהם מפנה המשרד לקליטת העלייה?

שר־הקליטה נתן פלד: (א) לפי מיטב ידיעתי, לא קיימת הוראה כפי שנשאלה על־ידי חבר־הכנסת אורי אבנרי.

(ב) ילדים המגיעים לעליית הנוער ולא נמולו, והם מבקשים לעבור את הטקס הזה — ניתנת להם כל העזרה לכך.

* הימנון בית"ר, פרי עיטו של זאב ז'בוטינסקי.